

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.35(477):006.032(4-6ЄС)
DOI 10.32782/2523-4269-2025-92-75-80

Зарадюк Зоряна Валентинівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального правосуддя та правоохоронної діяльності
(Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3364-9565>



Музичук Катерина Сергіївна,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального правосуддя та правоохоронної діяльності
(Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4153-8558>



ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

У статті досліджено основні проблеми доступу до правосуддя, українську систему кримінального провадження та її основні недоліки; розуміння поняття «доступу до правосуддя». Проаналізовано сучасний стан забезпечення доступу до правосуддя в українському кримінальному провадженні та визначення напрямів його гармонізації з європейськими стандартами, зокрема у сфері протидії корупції. Також на прикладі конкретних справ Європейського суду з прав людини визначені основні стандарти доступу до правосуддя.

Автори зазначають, що в процесі євроінтеграції Україна зобов'язана гармонізувати своє законодавство з Копенгагенськими критеріями, які визначають верховенство права як одну з основних умов членства в Європейському Союзі, та в контексті цього виокремлює деякі вимоги ЄС. Також автори дійшли висновку, що гармонізація українського кримінального процесу з європейськими стандартами доступу до правосуддя потребує системного підходу, який охоплює як удосконалення законодавчої бази, так і реформування практики застосування норм права. Та на основі цього виділили основні ключові напрями.

Ключові слова: правосуддя, протидія корупції, напрям євроінтеграції та стандарти ЄС, антикорупційна політика, судове провадження, суд, кримінальне провадження.

Постановка проблеми. Проблематика забезпечення доступу до правосуддя є однією з ключових для функціонування сучасної правової держави. Право на справедливий суд, гарантоване Конституцією України та міжнародними договорами, ратифікованими нашою державою, становить фундаментальну основу верховенства права та захисту прав людини. Водночас

особливого значення ця проблематика набуває в умовах протидії корупції, яка протягом багатьох років залишається однією з найбільших загроз для стабільності та демократичного розвитку України.

Європейський Союз висуває чіткі вимоги щодо забезпечення незалежності судової влади, прозорості кримінального провадження та ефективного доступу

до правосуддя, зокрема у справах про корупційні правопорушення. Виконання цих вимог є невід'ємною частиною євроінтеграційного курсу України та передумовою наближення української правової системи до європейських стандартів. Зокрема, практика Європейського суду з прав людини встановлює високі стандарти дотримання принципів справедливого судочинства, які мають бути враховані під час реформування кримінального процесу.

Попри низку реформ, зокрема створення спеціалізованих антикорупційних органів (НАБУ, САП, ВАКС), українська система кримінального провадження досі стикається з проблемами: затягування розгляду справ, обмеження в доступі сторін до матеріалів, недосконалість процесуальних гарантій, що часто стає підставою для сумнівів у справедливості рішень. Це породжує недовіру громадян до судової системи та знижує ефективність антикорупційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гармонізація українського кримінального процесу з європейськими стандартами доступу до правосуддя в контексті протидії корупції на сьогодні є однією з актуальних тем і розглядається такими вченими, як Т. С. Голоднова [1], І. М. Жаровська [2], І. Д. Климкович [3], О. П. Кучинська [4], О. З. Хотинська-Нор [5], В. П. Шибіко [6] та ін. Серед зарубіжних науковців можна виділити М. Баклі [7], К. Паркер [8] та ін. Праці цих науковців мають фундаментальний характер і становлять основу для подальшого наукового дослідження, зокрема щодо наближення доступу до правосуддя у сфері протидії корупції до європейських стандартів і пошуку нових напрямів удосконалення цієї проблематики.

Формування цілей статті. Аналіз сучасного стану забезпечення доступу до правосуддя в українському кримінальному провадженні та визначення напрямів його гармонізації з європейськими стандартами, зокрема у сфері протидії корупції.

Виклад основного матеріалу. Єдиного універсального підходу до розуміння поняття «доступу до правосуддя» немає ні в українській науці, ні в міжнародному праві. Це пов'язано з тим, що цей термін розглядається в різних аспектах – правовому (як основоположне конституційне право), соціальному (реальна можливість скористатися судовим захистом – наявність безоплатної правової допомоги, врахування інтересів вразливих груп, тощо), процесуальному (ефективність процесуальних механізмів захисту – дотримання процесуальних строків, гарантії змагальності, розумні строки розгляду справи тощо). «У найбільш загальному значенні доступ до правосуддя – це можливість особи вільно та безперешкодно ініціювати процесуальну діяльність суду або вступити у вже розпочатий процес і брати в ньому участь для забезпечення ефективного захисту і поновлення своїх порушених прав, а також досягнення справедливості», – зазначають О. П. Кучинська та О. В. Щиголь [4, с. 22]. Варто погодитись із думкою І. Жаровської, яка наголошує, що доступ до правосуддя як складова частина доступності права охоплює досить широкий спектр заходів і засобів, які забезпечують можливість особі або іншому суб'єкту безперешкодно звернутися до органів правосуддя й отримати захист свого права [2, с. 11]. В. П. Шибіко вказує, що доступ до правосуддя в кримінальному процесі означає певний процесуальний режим (у вигляді визначених у кримінально-процесуальному законі вимог, заборон і дозволів) як систему відповідних процесуальних засобів, який дає змогу учасникам процесу знати про свої права

на активну участь у справі, використовувати ці права для справедливого її вирішення [6, с. 167].

Загалом, досліджуючи різні підходи до розуміння вказаного поняття, варто зазначити, що «доступ до правосуддя» є комплексною правовою категорією, яка охоплює нормативно-правове забезпечення можливості звернення до суду; реальність здійснення процесуальних прав усіх учасників кримінального провадження; належну організацію судової системи, яка гарантує своєчасність і справедливість судового розгляду, а також ефективність виконання судових рішень.

Право на доступ до правосуддя є складовою більш загального права на справедливий суд, закріпленого у ст. 55 та ст. 124 Конституції України. Конституційний рівень гарантій передбачає можливість кожної особи звернутися до суду для захисту своїх прав і свобод, а також зобов'язує державу забезпечити ефективність судового захисту. Це право конкретизоване в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК), який визначає порядок реалізації процесуальних прав сторін у кримінальному провадженні.

Що стосується європейських стандартів доступу до правосуддя, то вони ґрунтуються на положеннях статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [9]. У практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) право на справедливий суд тлумачиться широко й охоплює низку процесуальних гарантій: незалежність і безсторонність суду, рівність сторін, право на захист, доступ до матеріалів справи, розумні строки розгляду й обґрунтованість судових рішень. Для України ці стандарти мають особливе значення, оскільки вони є орієнтиром у процесі реформування кримінального процесуального законодавства. Зокрема, у справах «Салов проти України» [10], «Нечипорук і Йонкало проти України» [11], «Волков проти України» [12] ЄСПЛ неодноразово наголошував на порушеннях принципів справедливого суду та необхідності вдосконалення механізмів доступу до правосуддя.

ЄСПЛ підкреслює, що в разі коли держава переслідує легітимну мету, зокрема боротьбу з корупцією, вона не може порушувати базові гарантії Конвенції. Тобто боротьба з корупцією не виправдовує незаконні арешти чи тримання під вартою, надмірні обшуки та вилучення, особливо в адвокатів, а також затягування судового розгляду. Яскравим прикладом у цьому випадку є справа «Сергієнко проти України» [13] про звернення адвоката, якого арештували в рамках розслідування НАБУ за підозрою в корупції. Під час арешту його було травмовано, а розслідування цих фактів проводили ті самі органи, які брали участь у затриманні. Крім того, судовий розгляд щодо оскарження тривалості його тримання під вартою був затриманий на 28 днів. За результатами розгляду справи ЄСПЛ визнав порушення ст. 3 (процедурна та матеріальна складові) через недостовірне розслідування. Також встановлене порушення ст. 5 § 4 (право на оперативний судовий перегляд рішення про затримання). Ця справа ілюструє суттєвий зв'язок між ефективністю процесуальних гарантій і реальним доступом до правосуддя, особливо в умовах підозр у корупції. Є згадки про рішення ЄСПЛ у справах «Рисовський проти України» та «Ухань проти України», які, серед інших, стосуються принципів правового врядування й обов'язку держави дотримуватися власних процедур, навіть у справах, пов'язаних із фінансовою звітністю чи корупцією. Ці рішення підкреслюють, що порушення процедур, навіть у корупційних справах,

не повинно ставати на заваді реалізації доступу до правосуддя.

ЄСПЛ неодноразово розглядав справи, пов'язані з корупційними злочинами, наголошуючи, що навіть у таких справах держава зобов'язана повною мірою дотримуватися прав людини. Недотримання процесуальних гарантій у провадженнях проти корупції призводить до скасування вироків і репутаційних втрат для держави. Європейський Союз у своїх звітах щодо прогресу України у сфері правосуддя та боротьби з корупцією відзначає, що доступ до правосуддя в корупційних справах має бути забезпечений не лише формально, а й на практиці. Це означає наявність швидкого, ефективного та неупередженого розгляду таких справ із дотриманням усіх процесуальних прав сторін.

За роки діяльності Європейський суд з прав людини сформував головні критерії доступу до правосуддя: незалежність і безсторонність суду; право на справедливий і публічний розгляд справи впродовж розумного строку; рівність сторін та змагальність процесу; право на ефективний захист і доступ до матеріалів справи; обґрунтованість судових рішень. Досліджуючи практику Європейського суду з прав людини, Конституційний Суд України узагальнив, що визначене статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року право на суд було б ілюзорним, якби юридична система держави допускала, щоб остаточне обов'язкове судові рішення не виконувалося на шкоду одній зі сторін; і саме на державу покладено позитивний обов'язок створити систему виконання судових рішень, яка була б ефективною як у теорії, так і на практиці, і гарантувала б їх виконання без неналежних затримок; ефективний доступ до суду включає право на те, щоб рішення суду було виконане без невинуватених затримок; держава і державні органи відповідальні за повне та своєчасне виконання судових рішень, які постановлені проти них [3, с. 333].

У процесі євроінтеграції Україна зобов'язана гармонізувати своє законодавство з Копенгагенськими критеріями, які визначають верховенство права як одну з основних умов членства у Європейському Союзі [14]. У контексті цього варто виокремити кілька вимог ЄС: забезпечення незалежності та доброчесності суддів; створення спеціалізованих антикорупційних органів і гарантування їх процесуальної автономії; дотримання принципу прозорості судових процедур; забезпечення доступу громадськості до інформації про розгляд корупційних справ. Попри суттєві кроки в напрямі реформування судової та правоохоронної системи, Україна продовжує стикатися з низкою викликів у забезпеченні реального доступу до правосуддя в кримінальних провадженнях, зокрема тих, що стосуються корупційних злочинів.

Хоча було зроблено перші позитивні кроки в цьому напрямі, а саме створення спеціалізованих антикорупційних органів (НАБУ, САП, ВАКС), функціонування цих органів стикається з проблемами: політичний тиск, спроби законодавчих змін, що обмежують їх незалежність, а також брак ресурсів і кадрового потенціалу.

У вітчизняному кримінальному процесі також є ряд системних недоліків, як-от затягування строків розслідувань і судових розглядів, що суперечить принципу «розумних строків»; обмеження доступу сторін до матеріалів справи, що ставить під сумнів принцип рівності сторін; часті випадки скасування рішень через процедурні порушення, що знижує ефективність правосуддя; неефективність виконання судових рішень,

зокрема у корупційних справах, де реальне покарання часто не настає; тощо. Корупція у самій судовій системі підриває основи верховенства права. Зловживання повноваженнями суддів, неформальний вплив на рішення та політизованість окремих проваджень знижують довіру громадян до судової влади. Це створює парадокс: органи, покликані боротися з корупцією, змушені діяти в середовищі, де корупційні практики досі зберігаються. Судова корупція є серйозним викликом і загрозою для судової влади, підриваючи суспільну довіру до неї та загрожуючи її легітимності. Відзначаючись специфікою та характером особливої небезпеки для сталого функціонування держави, судова корупція має безліч проявів (хабарництво, вимагання, кумівство тощо) і причин (структурних, економічних, політичних, соціальних, особистих) [5, с. 668].

Гармонізація українського кримінального процесу з європейськими стандартами доступу до правосуддя потребує системного підходу, який охоплює як удосконалення законодавчої бази, так і реформування практики застосування норм права. Гармонізація виступає як припис правотворчого процесу, а також спрямовує національне законодавство до виконання внутрішніх завдань та досягнення цілей [1, с. 117]. Для досягнення цього можна виокремити кілька ключових напрямів:

Узгодження положень КПК України з практикою ЄСПЛ. Потрібно закріпити чіткі процесуальні гарантії: рівність сторін, право на доступ до матеріалів справи, обов'язковість мотивованих рішень. Варто закріпити в законі механізми, що мінімізують політичний тиск та вплив на кадрові рішення.

Розвиток судової практики на основі стандартів ЄСПЛ. Українські суди мають активно посилалися на рішення ЄСПЛ під час винесення рішень у корупційних провадженнях. Уніфікація судової практики через узагальнення рішень ВАКС та Верховного Суду, щоб уникнути правової невизначеності. Підвищення професійної підготовки суддів і прокурорів у сфері європейських стандартів справедливого суду.

Прозорість та громадський контроль. Відкритість судових процесів у корупційних справах (за винятком випадків державної таємниці). Регулярна публікація аналітичних звітів про діяльність антикорупційних органів. Залучення інститутів громадянського суспільства до моніторингу судових процесів.

Імплементация рекомендацій ЄС та GRECO (Групи держав проти корупції) у національне законодавство. Активна взаємодія з європейськими партнерами у сфері підготовки суддів, прокурорів та адвокатів. Запровадження системи моніторингу виконання євроінтеграційних зобов'язань у сфері правосуддя та боротьби з корупцією. На сьогодні організація визнає, що Україна продовжує функціонувати в умовах воєнного стану, отже, змушена коригувати свої пріоритети. Також GRECO оцінило прогрес України у впровадженні антикорупційних реформ, що є важливим кроком у зміцненні прозорості, верховенства права та зближенні з ЄС [15].

Висновки. Дослідження показує, що доступ до правосуддя є головним елементом ефективної протидії корупції в Україні. Незалежність судової системи, рівність сторін у кримінальному процесі та забезпечення реального доступу до матеріалів справи не лише гарантують дотримання прав обвинувачених, але й формують довіру суспільства до антикорупційної політики.

Гармонізація українського кримінального процесу з європейськими стандартами є необхідною умовою виконання зобов'язань перед ЄС і впровадження

принципів верховенства права. Це потребує комплексних заходів: удосконалення законодавства, реформування інституцій, підвищення прозорості судових процедур та розвитку професійної компетентності суддів і прокурорів.

Упровадження європейських стандартів забезпечує баланс між ефективністю кримінального

переслідування корупційних злочинів і гарантією дотримання прав людини. Лише комплексний підхід до реформування кримінального процесу, антикорупційних органів і судової практики дасть змогу Україні підвищити ефективність боротьби з корупцією та зміцнити довіру громадян до правосуддя, що є ключовим фактором успішної євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Голоднова Т. С. Деякі особливості гармонізації законодавства України про міжнародну технічну допомогу в секторі національної безпеки і оборони з міжнародними стандартами у сфері запобігання корупції. *Гармонізація законодавства України з правом європейського союзу: реалії та перспективи* : матеріали Всеукр. науково-практичної конференції (18 травня 2023 р., м. Запоріжжя), 2023. 204 с. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-29>.
2. Жаровська І. М. Доступність права: теоретико-правові проблеми : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2006. 20 с.
3. Климкович І. Д. Аналіз поняття «доступ до суду» у судовій практиці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2023. № 78 (2). С. 332–335. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.53>.
4. Кучинська О. П., Щиголь О. В. Поняття та зміст доступу до правосуддя в кримінальному процесі України. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 3. 265 с. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2019.3/20-30>.
5. Хотинська-Нор О. З., Саленко О. В. Корупція як фактор делегітимації судової влади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. 771 с. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.117>.
6. Шибіко В. П. Забезпечення права особи на доступ до правосуддя у системі принципів кримінального процесу України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2009. № 81. С. 166–169.
7. Buckley M. Searching for the Constitutional Core of Access to Justice [Electronic resource]. The Supreme Court Law Review: Osgoode's Annual Constitutional Cases Conference. 2008. Vol. 42. Mode of access: <http://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/sclr/vol42/iss1/20> (дата звернення: 25.08.2025).
8. Parker C. Just Lawyers: regulation and access to justice. Oxford : Oxford University Press, 1999. 278 p.
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 25.08.2025).
10. Справа «Салов проти України» (заява № 65518/01) : рішення Європейського суду з прав людини від 06.09.2005. Офіційний переклад https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_428#Text (дата звернення: 25.08.2025).
11. Справа «Нечипорук і Йонкало проти України» (заява № 42310/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 21.04.2011. Офіційний переклад https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_683#Text (дата звернення: 25.08.2025).
12. Справа «Волков проти України» (заява № 21722/11) : рішення Європейського суду з прав людини від 09.01.2013. Офіційний переклад https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text (дата звернення: 25.08.2025).
13. Справа «Сергієнко проти України» (заява № 72678/16) : рішення Європейського суду з прав людини від 07.11.2024. Офіційний переклад https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_k41#Text (дата звернення: 25.08.2025).
14. Копенгагенські критерії. URL: http://ukrcei.org/uploads/files/default/kopengagenskie_kriterii.pdf (дата звернення: 25.08.2025).
15. Звіт GRECO: відзначено прогрес України у виконанні антикорупційних рекомендацій для суддів, прокурорів і парламентарів. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/zvit-greco-vidznacheno-progres-ukrainy-u-vykonanni-antykoriupciynyh-rekomendatsiy-dlya-suddiv-prokuroriv-i-parlamentariv-zvit-ukrainskoyu/> (дата звернення: 25.08.2025).

References

1. Holodnova, T.S. (2023). Deyaki osoblyvosti harmonizatsiyi zakonodavstva Ukrayiny pro mizhnarodnu tekhnichnu dopomohu v sektori natsionalnoyi bezpeky i oborony z mizhnarodnymy standartamy u sferi zapobihannya koruptsiyi [Some features of harmonization of Ukrainian legislation on international technical assistance in the national security and defense sector with international standards in the field of corruption prevention]. *Harmonizatsiya zakonodavstva Ukrayiny z pravom yevropeyskoho soyuzu: realiyi ta perspektivy: materialy Vseukr. naukovy-praktychnoyi konferentsiyi – Harmonization of Ukrainian legislation with European Union law: realities and prospects: naukovy-praktychnoyi konferentsiyi*. Zaporizhzhya, 204 p. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-29> [in Ukrainian].
2. Zharovska, I.M. (2006). Dostupnist prava: teoretychni ta pravovi problemy [Accessibility of law: theoretical and legal problems]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv, 20 p. [in Ukrainian].
3. Klymkovych, I.D. (2023). Analiz ponyattya “dostup do sudu” u sudoviyi praktytsi [Analysis of the concept of “access to court” in judicial practice]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya PRAVO – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series LAW*, 78 (2), 332–335. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.53> [in Ukrainian].
4. Kuchynska, O.P., & Shchyhol, O.V. (2019). Ponyattya ta zmist dostupu do pravosuddya v kryminalnomu protsesi Ukrayiny [The concept and content of access to justice in the criminal process of Ukraine]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva – Bulletin of Criminal Procedure*, 3, 265. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2019.3/20-30> [in Ukrainian].
5. Khotynska-Nor, O.Z., & Salenko, O.V. (2024). Koruptsiya yak faktor delehitymatsiyi sudovoyi vlady [Corruption as a factor of delegitimization of the judiciary]. *Analichno-porivnyalne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 1, 771. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.117> [in Ukrainian].

6. Shybikom, V.P. (2009). Zabezpechennya prava osoby na dostup do pravosuddya v systemi pryntsyypiv kryminalnoho protsesu Ukrainy [Ensuring the right of an individual to access justice in the system of principles of the criminal process of Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Sciences*, 81, 166–169 [in Ukrainian].
7. Buckley, M. (2008). Searching for the Constitutional Core of Access to Justice [Electronic resource]. The Supreme Court Law Review: Osgoode's Annual Constitutional Cases Conference. Vol. 42. Mode of access: <http://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/sclr/vol42/iss1/20> (access date: 25.08.2025).
8. Parker, S. (1999). *Just Lawyers: regulation and access to justice*. Oxford: Oxford University Press. 278 p.
9. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].
10. Sprava “Salov proty Ukrainy” (zayava № 65518/01): rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny vid 06.09.2005 [Case “Salov v. Ukraine” (Application No. 65518/01): decision of the European Court of Human Rights of 06.09.2005]. Ofitsiynyy pereklad – Official translation https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_428#Text (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].
11. Sprava “Nechyporuk i Yonkalo proty Ukrainy” (zayava № 42310/04): rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny vid 21.04.2011 [Case “Nechyporuk and Jonkalo v. Ukraine” (Application No. 42310/04): decision of the European Court of Human Rights of 21.04.2011]. Ofitsiynyy pereklad – Official translation https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_683#Text (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].
12. Sprava “Volkov proty Ukrainy” (zayava № 21722/11): rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny vid 09.01.2013 [Case “Volkov v. Ukraine” (Application No. 21722/11): decision of the European Court of Human Rights of 09.01.2013]. Ofitsiynyy pereklad – Official translation https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].
13. Sprava “Serhiyenko proty Ukrainy” (zayava № 72678/16): rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny vid 07.11.2024 [Case “Sergienko v. Ukraine” (Application No. 72678/16): decision of the European Court of Human Rights of 07.11.2024]. Ofitsiynyy pereklad – Official translation https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_k41#Text (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].
14. Kopenhahenski kryteriyi [Copenhagen Criteria] URL: http://ukrcei.org/uploads/files/default/kopengagenskie_kriterii.pdf (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].
15. Zvit GRECO: vidznacheno prohres Ukrainy u vykonanni antykoruptsiynykh rekomendatsiy dlya suddiv, prokuroriv i parlamentariv [GRECO Report: Ukraine's progress in implementing anti-corruption recommendations for judges, prosecutors and parliamentarians noted]. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/zvit-greco-vidznacheno-progres-ukrainy-u-vykonanni-antykoruptsiynyh-rekomendatsiy-dlya-suddiv-prokuroriv-i-parlamentariv-zvit-ukrainskoyu/> (access date: 25.08.2025) [in Ukrainian].

Zaradiuk Zoriana,

Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Criminal Justice and Law Enforcement
(*Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk*)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3364-9565>

Muzychuk Kateryna,

Doctor of Law, Professor,
Professor at the Department of Criminal Justice and Law Enforcement
(*Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk*)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4153-8558>

HARMONIZATION OF UKRAINIAN CRIMINAL PROCEDURE WITH EUROPEAN STANDARDS OF ACCESS TO JUSTICE IN THE CONTEXT OF COUNTERING CORRUPTION

The article examines the main problems of access to justice, the Ukrainian criminal justice system and its main shortcomings, and the understanding of the concept of “access to justice”. It analyzes the current state of access to justice in Ukrainian criminal proceedings and identifies areas for harmonization with European standards, particularly in the field of anti-corruption. In addition, the main standards of access to justice are identified using specific cases from the European Court of Human Rights. In particular, these include the independence and impartiality of the court; the right to a fair and public hearing within a reasonable time; equality of the parties and adversarial proceedings; the right to effective defense and access to case materials; and the reasonableness of court decisions.

The authors note that in the process of European integration, Ukraine is obliged to harmonize its legislation with the Copenhagen criteria, which define the rule of law as one of the main conditions for membership in the European Union, and in this context, she highlights some of the EU's requirements. The authors also conclude that harmonizing Ukrainian criminal procedure with European standards of access to justice requires a systematic approach that encompasses both improving the legislative framework and reforming the practice of applying the law. On this basis, they identified the following key areas:

1) Harmonization of the provisions of the CPC of Ukraine with the practice of the ECHR. Clear procedural guarantees must be established: equality of the parties, the right to access case materials, and the obligation to provide reasoned

decisions. 2) Development of judicial practice based on ECHR standards. Ukrainian courts should actively refer to ECHR decisions when ruling on corruption cases. Unify judicial practice by generalizing the decisions of the High Anti-Corruption Court and the Supreme Court to avoid legal uncertainty. 3) Transparency and public control. Open court proceedings in corruption cases (except in cases of state secrecy). Regular publication of analytical reports on the activities of anti-corruption bodies. Involvement of civil society institutions in monitoring court proceedings. 4) Implementation of EU and GRECO (Group of States against Corruption) recommendations into national legislation. Active cooperation with European partners in the training of judges, prosecutors, and lawyers.

Key words: justice, anti-corruption, European integration and EU standards, anti-corruption policy, judicial proceedings, court, criminal proceedings.



Надіслано до редколегії 27.08.2025
Рекомендовано до публікації 01.10.2025
Опубліковано 19.11.2025